

Záruky bezpečnosti a nezávislosti ČSSR

Problematika bezpečnosti a nezávislosti ČSSR tvoří základní pilíř strategie a taktiky KSČ. Je tomu tak proto, že tato problematika patří k základním atributům národních a internacionálních zájmů socialistického Československa. Přestože národní a internacionální zájmy mají objektivní základ, který spočívá v historické úloze a poslání dělnické třídy v socialistické společnosti, neprosazují se živelně a automaticky. G. Husák zdůraznil, že soulad národních a internacionálních zájmů se „... dá v abstraktní deklaraci poměrně snadno a působivě vyjádřit. Složitější je to v politické praxi, zejména když nám záleží na tom, aby se naše slova a činy nerozcházeły. A zejména je to složitější, když se strana a společnost dostane pod tlak domácích i zahraničních antisocialistických sil do krizové situace. O tom svědčí zkušenosti Komunistické strany Československa i dřívější zkušenosti jiných bratrských stran.“¹⁾

Při prosazování jednoty národních a internacionálních zájmů ve vnějších vztazích je úloha subjektu — komunistické strany rozhodující a určující. Strana je vědecky formuluje a upřesňuje ve své generální linii. Chápe je jako neustálý proces. Z toho vyplývá závěr, že problematika bezpečnosti a nezávislosti je těsně spojena s národními a internacionálními zájmy ČSSR. Zahrnuje jak sféru zahraniční, tak sféru vojenské politiky. Obě tyto části obecné politiky se opírají o mate-

riální základ: o socialistické výrobní vztahy a o objektivní proces socialistické ekonomické integrace, která se uskutečňuje v rámci RVHP.

Problematiku bezpečnosti a nezávislosti ČSSR řeší KSČ v těchto rovinách:

— jako základní povinnost a odpovědnost vůči dělnické třídě a vůči našim národům, jakož i vůči mezinárodnímu revolučnímu hnutí;

— jako ucelený souhrn vnitropolitických, zahraničně politických a vojenskopolitických opatření, která uskutečňuje v těsné koordinaci se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi a opatřeními v rámci Varšavské smlouvy;

— jako nepřetržitý proces, který je determinován zápasem dvou protikladných soustav a vývojem mezinárodní situace, vojenskopolitické situace, doktrín NATO a vývojem vědeckotechnické revoluce ve vojenství.

Socialistické Československo je neoddelitelnou součástí mezinárodních revolučních sil, které bojují proti imperialismu, za mír, demokracii a socialismus. V tomto boji má Československo odpovídající úlohu, jakož i příslušnou odpovědnost za obranu zájmů světového socialismu a mezinárodního revolučního hnutí. Proto problematiku bezpečnosti a nezávislosti řeší v rámci sjednoceného úsilí socialistických zemí, které směřuje k zabezpečení nejprůpříznivějších podmínek pro rozvoj světového socialismu a pro rozvoj světového revolučního procesu.

¹⁾ Mezinárodní porada komunistických a dělnických stran Moskva 1969, Praha 1970, str. 467.

Základní smysl a cíl socialistické zahraniční politiky států Varšavské smlouvy mimo jiné spočívá v tom, aby spolupráce přiznala mezinárodní, mírové podmínky pro socialistickou a komunistickou výstavbu. Socialistickým zemím jde o to, aby historický spor mezi socialismem a kapitalismem se neřešil válkou, ale zápasem a soutěžením dvou protikladných společenských soustav. To předpokládá, aby vztahy mezi státy s rozdílným společenským zřízením se rozvíjely v duchu principů mírového soužití. Jejich prosazování úzce souvisí s růstem hospodářské, politické, vědecké, technické a vojenské síly socialistických zemí. Z toho vyplývá, že boj socialistických zemí za prosazování politiky mírového soužití má přímou spojitost s jejich bezpečností, a tedy i s bezpečností ČSSR.

Okolnost, že sociálně ekonomické možnosti obnovení kapitalismu v socialistických zemích jsou odstraněny, jakož i okolnost, že spojené síly socialistických zemí tvoří bezpečnou záštitu každé socialistické země před úklady imperialistické reakce,²⁾ má pro Československo zásadní význam. Tato okolnost tvoří rozhodující pilíř jeho bezpečnosti a nezávislosti.

Takový je širší mezinárodní rámec souvislosti, které se pojí s problematikou bezpečnosti a nezávislosti ČSSR. Z nich vyplývá úzké sepětí zkoumané problematiky s rozvojem světového revolučního procesu.

Řešení problematiky zajištění bezpečnosti a nezávislosti ČSSR prolíná jak vnitřní, tak zahraniční a vojenskou politiku strany a státu. Z vnitropolitického hlediska se její řešení opírá o tyto předpoklady:

— O leninské uplatňování vedoucí úlohy strany ve všech oblastech společenského života. „Strana — zdůraznil G. Husák — zabezpečuje vedoucí úlohu dělnické třídy. Sjednocuje ve své politice zájmy všech tříd a vrstev společnosti. Je zárukou porážky nepřátelských sil, překonání třídních antagonismů a upevnění socialistické moci. Strana je garantem spojení naší výstavby s bojem mezinárodního pokrokového hnutí, se společenstvím socialistických zemí, se Sovětským svazem.“³⁾

— O připravenost všech mocenských nástrojů socialistického státu schopných kdykoli chránit a bránit revoluční vymoženosti pracujícího lidu. V této oblasti připadá rozhodující úloha armádě.

— O ekonomický, technický a vědecký potenciál státu a o morálně politickou jednotu socialistické společnosti, která se vytváří na zásadách marxismu-leninismu a principech socialistického internacionalismu. Strana neustále analyzuje stav a vývojové tendence třídní struktury společnosti a stupeň socialistického uvědomění pracujících. Z této analýzy vyzvojuje odpovídající politická a ideologická opatření.

Rozhodující předpoklad úspěšného řešení všech otázek, které souvisí se zajištěním bezpečnosti a nezávislosti ČSSR, tvoří důsledné uplatňování obecných zákonitostí socialistické revoluce a socialistické výstavby. Krizová léta 1968—1969 mimo jiné ukázala, že jejich narušení vede k ohrožení vnitřní stability, bezpečnosti a nezávislosti socialistického státu. Problematika zajištění bezpečnosti a nezávislosti ČSSR má dvě stránky: prvou tvoří souhrn objektivních skutečností, které ji zajišťují a garantují a druhou ty skutečnosti, které ji mohou ohrozit. Historický vývoj Československa od roku 1945, jakož i krizová léta 1968 a 1969 daly odpověď na obě stránky tohoto problému.

Mezi základní vnější, mezinárodní předpoklady, které zajišťují bezpečnost a nezávislost ČSSR, patří:

— Volba spojenců, kteří na mezinárodním poli garantují bezpečnost a nezávislost republiky.

— Vyčlenění vlastních prostředků k obraně státu a přesné vymezení povinností a odpovědností vůči spojencům.

— Jednoznačné určení hlavního nepřítelce, který ohrožuje bezpečnost republiky a bezpečnost socialistického společenství.

— Orientace zahraniční a vojenské politiky, která směřuje k prohlubování spolupráce a spojenectví se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi; úsilí, které směřuje k posilování jednoty a semknutosti světové socialistické soustavy.

V souladu s těmito skutečnostmi Československo je součástí uceleného bezpečnostního systému, o který se opírá jeho bezpečnost a nezávislost. Systém, který spočívá na zásadách marxismu-leninismu a principech proletářského internacionalismu. K jeho základním konstantám patří:

Za prvé, systém dvoustranných spojeneckých smluv se socialistickými zeměmi: Sovětským svazem, Polskou lidovou republikou, Bulharskou lidovou republikou, Rumunskou socialistickou republikou, Maďarskou lidovou republikou, Německou demokratickou republikou a Mongolskou

²⁾ Prohlášení představitelů komunistických a dělnických stran, Otázky míru a socialismu, č. 12, 1960, str. 8.

³⁾ XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, str. 65.

lidovou republikou. V těchto smlouvách jsou přesně vymezeny vzájemné povinnosti smluvních stran v případě ohrožení bezpečnosti, jejich vztah k Varšavské smlouvě, jakož i vztah k ostatním státům. Jsou v nich formulovány stanoviska smluvních stran k hlavním mezinárodním problémům.

Rozhodující místo v tomto smluvním systému připadá československo-sovětské spolupráci a přátelství. Trvalou platnost má teze vyslovená K. Gottwaldem, že „... bezpečnost Československa a bezpečnost SSSR jedno jsou...“⁴⁾ Novou etapu ve vývoji československo-sovětských vztahů otevírá nová spojenecká smlouva ze dne 6. 5. 1970. Smlouva přihlíží k současné úrovni československo-sovětské spolupráce založené na učení marxismu-leninismu, na zásadách proletářského internacionalismu. Smlouva poprvé v historii zakotvuje princip internacionální obrany socialismu. Smlouva garantuje pevné mezinárodní postavení ČSSR a vymezuje základní orientaci zahraniční a vojenské politiky. Smlouva potvrzuje neporušitelnost spojeneckých závazků smluvních stran vůči ostatním socialistickým zemím a vůči obranné organizaci Varšavské smlouvy. Smlouva kodifikuje hlavní směry, zásady a formy vzájemné spolupráce ve všech oblastech společenského života: v hospodářství, politice, kultuře, vědě a ve vojenském. Stručně řečeno: nová spojenecká smlouva tvoří hlavní článek bezpečnostního systému ČSSR a zabezpečuje socialistický rozvoj naší republiky.

Za druhé, bezpečnost a nezávislost ČSSR zajišťuje její účast v koaličním systému obrany evropských socialistických zemí v rámci Varšavské smlouvy. Její jedinečnost vyplývá z jejího charakteru a z toho, že je prvou a jedinou vojenskopolitickou organizací socialistických zemí. Členství ve Varšavské smlouvě v sobě spojuje dva hlavní prvky: zajišťuje členským státům mezinárodní bezpečnostní garance a vymezuje jejich vzájemné povinnosti při internacionální obraně společných zájmů socialistického společenství. Sjedení hospodářského úsilí socialistických zemí v rámci Varšavské smlouvy znásobuje síly každé členské země a obranné organizace jako celku.

Varšavská smlouva představuje hlavní středisko koordinace zahraničně politické činnosti socialistických zemí. Výsledkem této společné činnosti je společná zahraničně politická strategie a taktika, která

stanoví cíle a úkoly zahraniční politiky a metody řešení klíčových mezinárodních problémů, zejména v Evropě. Realizace společné strategie spoluvytváří příznivé mezinárodní podmínky pro socialistickou a komunistickou výstavbu. Vytváří podmínky a předpoklady pro další zvyšování hospodářské, vědecké, technické a vojenské síly socialistického společenství. Tyto faktory ovlivňují vývoj poměru sil mezi socialismem a kapitalismem a ovlivňují mezinárodní postavení jak jednotlivých socialistických zemí, tak socialistického společenství jako celku. Efektivnost koordinované činnosti socialistických zemí dokumentují jejich úspěchy při prosazování politiky mírového soužití, jakož i složitý proces uvolňování mezinárodního napětí. Všechny tyto souvislosti mají přímou spojitost s mezinárodním postavením a s bezpečností ČSSR.

Z hlediska bezpečnosti ČSSR má zásadní význam skutečnost, že všechny problémy, které souvisí s obranou Československa, jakož i všechny vojenskoodborné otázky, které vystupují do popředí v souvislosti s uplatňováním poznatků vědeckotechnické revoluce ve vojenském, může naše republika řešit jen ve spojení se všemi armádami Varšavské smlouvy a především v těsné spolupráci se Sovětskou armádou. Socialistické armády, mimo armádu Sovětskou, nevlastní nejničivější prostředky, které především charakterizují soudobost armády. Tu jim zajišťuje právě spojenectví se Sovětským svazem v rámci Varšavské smlouvy. Těsná spolupráce s bratrskými armádami Varšavské smlouvy vytváří základní předpoklad růstu bojové připravenosti a bojové síly ČSLA.

V rámci vojenské spolupráce a pomoci Varšavské smlouvy koordinují členské státy vojenskou činnost a společně řeší zásadní otázky, které souvisí s vojenskou obranou evropských socialistických zemí. K takovým otázkám mimo jiné patří:

— Na základě nejnovějších poznatků sovětské vojenské vědy vymezují strategické, operační a taktické zásady obrany socialistických zemí.

— Na podkladě společných obranných zájmů stanoví hlavní zásady dislokace ozbrojených sil členských států.

— V duchu potřeb a požadavků vědeckotechnické revoluce ve vojenském řeší společně všechny otázky přípravy vojsk, jejich vybavení nejmodernější bojovou technikou, jakož i otázky standardizace výzbroje.

— Podle plánů spojeného velení uskutečňují společnou přípravu štábů a vojsk

⁴⁾ K. Gottwald, O československé zahraniční politice, Praha 1950, str. 47.

v rámci společných cvičení armád Varšavské smlouvy.

— Na základě bojových zkušeností Sovětské armády a nejnovějších poznatků socialistické vojenské vědy vědecky plánují a zabezpečují obranu socialistických zemí.

— V duchu principů socialistického internacionalismu rozvíjejí třídní a bojové přátelství bratrských armád.

— Cílevědomě uskutečňují výměnu zkušeností ve všech sférách vojenské činnosti bratrských armád.

Tato široká internacionální vojenská spolupráce států Varšavské smlouvy vytváří pevný základ vojenské jednoty socialistických zemí. Z hlediska zajištění bezpečnosti socialistického společenství, a v jeho rámci i bezpečnosti ČSSR, má tato vojenská jednota prvořadý význam. Její třídní základ tvoří:

— společné zájmy socialistických zemí při obraně socialismu;

— stejný charakter a totožné poslání ozbrojených sil členských států smlouvy;

— shodná stanoviska na hlavní otázky mezinárodních vztahů a na otázku války a míru, jakož i totožné hodnocení vojenských příprav imperialistických mocností a Severoatlantického paktu;

— historická úloha socialistických států a jejich ozbrojených sil ve vztahu k mezinárodnímu revolučnímu hnutí.

Členství ve Varšavské smlouvě chrání ČSSR před hrozbou nátlaku imperialistických mocností, před nebezpečím imperialistické agrese a před nebezpečím kontrarevoluce. Dává Československu pevné záruky, že agresivní síly Severoatlantického paktu nemohou vůči němu prosadit záměry doktríny „pružné reakce“, doktríny, která počítá se širokou škálou použití vojenských i jiných prostředků v boji proti socialistickým zemím.

Příslušnost k Varšavské smlouvě tvoří druhý rozhodující pilíř bezpečnostního systému ČSSR. Z této skutečnosti vyplývá i kategorický požadavek a povinnost, aby ČSSR byla pevnou a neoddržitelnou součástí Varšavské smlouvy. Právě v rámci Varšavské smlouvy Československo zajišťuje harmonickou jednotu národních a internacionálních zájmů. Obrazně řečeno: z příslušnosti ve Varšavské smlouvě vyplývá jak neotřesitelné záruky bezpečnosti, tak i internacionální povinnosti. Taková je dialektika této problematiky.

Za třetí, pro zajištění bezpečnosti a nezávislosti ČSSR má značný význam i spolupráce s těmi socialistickými zeměmi, s nimiž nemá uzavřené dvoustranné spojenecké smlouvy, a které nejsou členy obranné organizace Varšavské smlou-

vy. Československo rozvíjí spolupráci s těmito zeměmi též na základě principů socialistického internacionalismu. Vynakládá maximum úsilí k tomu, aby se prohlubovala jednota a semknutost světové socialistické soustavy, která je rozhodující silou v protimperialistickém boji. Mezi socialistickými zeměmi existuje jednota základních zájmů a cílů. Mají totožný cíl: upevňovat moc a sílu světové socialistické soustavy. Proto socialistické země si poskytují vzájemnou pomoc a solidaritu.

Výjimku zde tvoří pouze naše vztahy s Čínskou lidovou republikou a Albánskou lidovou republikou. Maoistická nacionalistická velmocenská, šovinistická, hegemonistická a antisovětská politika odporuje zájmům socialistických zemí a zájmům mezinárodního komunistického hnutí. A nejenom to. Maoisté antisovětskou zahraniční a vojenskou politikou otevřeli novou frontu boje proti Sovětskému svazu a dalším socialistickým zemím. Maoisté znemožňují, aby československo-čínské vztahy se rozvíjely v duchu smlouvy ze dne 27. 3. 1957.⁵⁾ XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že Československo je však ochotno jednat o normalizaci vzájemných vztahů po státní linii. KSČ se však nemůže a nevzdává kritiky a boje proti maoistické politice nynějšího vedení KS Číny a ČLR. Z principiálních marxisticko-leninských pozic odmítá maoistickou protileninskou politiku a ideologii.

Za čtvrté, při řešení problematiky bezpečnosti a nezávislosti ČSSR má náležitý význam i naše těsné spojení s mezinárodním revolučním hnutím. Zabezpečuje návaznost na tři hlavní revoluční síly současnosti: světovou socialistickou soustavu, mezinárodní dělnickou třídu a národně osvobozené hnutí. Tedy na síly, které se sjednocují v boji proti agresivní politice imperialismu, které tvoří důležitý faktor poměru sil mezi socialismem a imperialismem. Boj těchto sil má globální charakter, protože zachvacuje všechny oblasti společenského života — hospodářství, politiku, ideologii a kulturu a proto, že zahrnuje celý svět. Právě tento boj ovlivňuje další rozvoj světového revolučního procesu. Takový vývoj světového revolučního procesu oslabuje mezinárodní imperialismus a odpovídá zájmům socialistických zemí a tedy i zájmům ČSSR.

Ze všech těchto souvislostí vyplývá, že bezpečnost a nezávislost ČSSR se opírá o pevné vnitropolitické základy a o pevné mezinárodní politické a vojenské záruky.

⁵⁾ Text smlouvy viz: Dokumenty Československé zahraniční politiky 1945–1959, Praha 1960, str. 197–199.

Tyto základy a záruky se v procesu historického vývoje upevňují a rozšiřují tak, aby odpovídaly konkrétní historické situaci. Proto XIV.sjezd KSČ položil hlavní důraz:

1. Na všestranné upevňování socialistického státu, jako nástroje třídní moci dělníků, rolníků a ostatních pracujících, na zdokonalování činnosti práce státu v organizačních, ekonomických, výchovných, kulturních, obranných a všech ostatních oblastech. Plynulý rozvoj socialistické společnosti závisí na upevňování vedoucí úlohy strany. Strana je garantem, že mocenské nástroje socialistického státu splní všechny úkoly spojené s ochranou a obranou revolučních vymožeností pracujícího lidu, že splní i své internacionální povinnosti. Strana je garantem, že zahraniční a vojenská politika úspěšně vyřeší všechny problémy spojené se zajištěním bezpečnosti a nezávislosti ČSSR.

2. Na prohlubování přátelství a spojení se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi, na posilování jednoty a spolupráce států Varšavské smlouvy a na upevnění semknutosti světové socialistické soustavy na zásadách marxismu-leninismu a socialistického internacionalismu.

3. Na aktivní podíl naší republiky v boji za dosažení strategických cílů koordinované zahraničně politické činnosti socialistického společenství. Tyto cíle jsou obsaženy v závěrech XXIV. sjezdu KSSS,

v závěrech XIV. sjezdu KSČ, v závěrech politického poradního výboru Varšavské smlouvy, jakož i v závěrech krymských porad vedoucích představitelů komunistických a dělnických stran socialistických zemí. Z nich dopodřadě vystupuje: boj za realizaci programu míru XXIV. sjezdu KSSS, boj o to, aby obrat od studené války k uvolnění mezinárodního napětí se stal nezvratný, aby úspěšně skončila konference o evropské bezpečnosti a spolupráci.

„Jsme také pro to, — prohlásil L. I. Brežněv — aby politické uvolnění bylo doplněno uvolněním vojenským. V oblasti omezení zbrojení se, jak známo, podařilo dosáhnout už řady mezinárodních dohod a bez nich by byla dnes situace ještě mnohem závažnější. Překotné zbrojení se však bohužel zastavit nepodařilo.“⁶⁾

Díky moudré politice KSČ záruky mezinárodní bezpečnosti a nezávislosti ČSSR jsou pevné a neotřesitelné. Staletá otázka našich národů, které vedly zápas o holou existenci, byla díky její politice definitivně vyřešena. A nejenom to. Socialistické Československo zaujímá pevné místo v historickém zápase světových revolučních sil za mír, demokracii a socialismus.

Při existenci neporušitelných konstant, na kterých závisí bezpečnost a nezávislost ČSSR, KSČ neustále řeší nové otázky, které vyplývají z vývoje mezinárodní situace a z vývoje vědeckotechnické revoluce ve vojenství. To vše tvoří významnou součást politické linie XIV. sjezdu KSČ.

⁶⁾ Rudé právo, 13. 6. 1974.